

Regeringens proposition

1985/86: 138

om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde
m. m.

Prop.
1985/86: 138

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 13 mars 1986.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Anna-Greta Leijon

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag som innebär att de nuvarande distriktsarbetsnämnderna försvinner och fr. o. m. den 1 januari 1987 ersätts av kommunanknutna arbetsförmedlingsnämnder. Dessa nämnder skall ingå som delegationer inom länsarbetsnämnderna. De nuvarande kulturarbetssektionerna på vissa arbetsförmedlingar omvandlas till kulturarbetsförmedlingar inom länsarbetsnämnderna och ges en starkare ställning inom arbetsmarknadsverkets organisation. Arbetsförmedlingen bör även i fortsättningen ha ansvaret för ackvisition av praktikplatser för skolväsendet och aktivt ägna sig åt förmedling av korta och tillfälliga arbeten. Slutligen behandlas arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) och länsarbetsnämndernas styrelser.

Utdrag ur protokoll fört vid regeringssammanträde den 13 mars 1986

Närvarande: statsminister Carlsson, ordförande, statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist

Föredragande: statsrådet Leijon

Proposition om arbetsmarknadsverkets ansvarsområde m. m.

Inledning

Arbetsmarknadsverkets organisation och uppgifter har genomgått kraftiga förändringar under 1970-talet. Landet har delats in i arbetsförmedlingsdistrikt med distriktskontor och lokalkontor. Förmedlingskontorens organisation och arbetsformer har modifierats. Fr. o. m. den 1 januari 1977 infördes distriktsarbetsnämnder på försök. Under början av 1980-talet tog regering och riksdag (prop. 1980/81: 100 bil. 15, AU 21, rskr 404) ställning för en ny organisation av arbetsförmedlingen (PLOG). Genom beslut den 10 september 1981 bemyndigade regeringen chefen för arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla en kommitté (A 1981: 02) med uppdrag (dir 1981: 65) att göra en översyn av arbetsmarknadsverkets ansvarsområde och organisation (AMS-kommittén). Den 10 februari 1983 erhöll kommittén tilläggsdirektiv (dir 1983: 16). AMS-kommittén överlämnade den 22 april 1985 till regeringen sitt slutbetänkande (SOU 1985: 7) Arbetsmarknadsverkets ansvarsområde jämte två bilagor (SOU 1985: 8) Beredskapsarbete i AMS regi – faktaunderlag och (SOU 1985: 9) Kulturarbetsförmedling – faktaunderlag. Vidare har kommittén presenterat en rapport (Ds A 1985: 2) Kommunerna och sysselsättningspolitiken. En sammanfattning av AMS-kommitténs överväganden och förslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*. En sammanställning av remissyttrandena har upprättats och finns att tillgå i arbetsmarknadsdepartementet.

Innan jag går in på AMS-kommitténs förslag vill jag något belysa arbetsförmedlingens utveckling under de senaste åren. Arbetsförmedlingen är det främsta medlet att förverkliga målen för arbetsmarknadspolitiken. Förmedlingens huvuduppgift är att snabbt och effektivt hjälpa arbetssökande till ett arbete och att tillgodose arbetsgivarnas behov av arbetskraft. Hos arbetsförmedlingen samlas och bearbetas det mesta av den information som finns tillgänglig om läget på arbetsmarknaden och om utsikterna för skilda yrkesområden, industribranscher etc. Från arbetsförmedlingen

sprids informationen till såväl de arbetslösa, de ombyttessökande som de personer som ännu inte har tagit steget in på arbetsmarknaden. Vid arbetsförmedlingen får de sökande dessutom vid behov stöd och råd om utbildningsvägar, rättigheter och möjligheter på arbetsmarknaden. Arbetsgivare inom privat och offentlig sektor får på samma sätt information och råd angående sina angelägenheter.

En väl fungerande arbetsförmedling kan inte lösa sin uppgift enbart inom sina egna lokaler. Mycket av den insamling och spridning av information och övrig verksamhet som pågår förutsätter ett aktivt utåtriktat arbete. Detta kan innebära exempelvis ackvisition av lediga platser, besök i företag och på skolor, ambulerande verksamhet eller särskilda koncentrerade insatser inom företaget på krisorter där akuta problem kan ha uppstått.

Arbetsförmedlingens uppgift är att underlätta den anpassning mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft som är en förutsättning för att tillväxt och utveckling skall ske i en öppen ekonomi. Arbetsförmedlingen skall aktivt hjälpa de kvinnor, män och ungdomar som vänder sig till förmedlingen för att söka arbete och som behöver stöd i detta. Särskild omtanke måste ägnas långtidsarbetslösa, handikappade och andra svårplacerade. Vidare är det också angeläget att kvinnornas arbetsmarknad breddas. Förmedlingens huvuduppgift är att förmedla arbete och i det arbetet måste i en del fall ingå att genom utredning och samtal med de sökande sprida kunskaper om arbetsmarknaden och arbetslivet. Rädsla, tveohägsenhet, bristande självförtroende hos de arbets sökande kan redas ut och därmed begränsas eller kanske i kombination med en utbildningsinsats eller annan åtgärd övervinnas. I de diskussioner som arbetsförmedlingen har med arbetsgivarna tas bl. a. frågor om arbetets krav och arbetsmarknadens funktions sätt upp. På detta sätt kan arbetsförmedlingen påverka utvecklingen på arbetsmarknaden. Det är en påverkan delvis på marginalen, men för den enskilde individen och för samhällsekonomin i dess helhet en utomordentligt viktig verksamhet.

Av vad jag nu har anfört framgår att jag till skillnad från vad fallet är i många andra länder ser arbetsförmedlingen inte som en närmast passiv sluss genom vilken platser och sökande passerar och i bästa fall förenas, utan som det viktigaste självständiga instrumentet bland alla de åtgärder, som rymms inom samlingsbegreppet arbetsmarknadspolitik. I dag pågår ett arbete med att förnya formerna och inriktningen av arbetsförmedlingens verksamhet (det s. k. serviceprogrammet). Regering och riksdag har vidare tagit ställning för en ny organisation av arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) kansli (prop. 1984/85: 100 bil. 12, AU 11, rskr 188). Nu förestår, vilket jag har redogjort för i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 12), en ny organisation av länsarbetsnämnderna som är anpassad till dels AMS kansli, dels intentionerna i serviceprogrammet. Jag återkommer till frågan om den lokala arbetsförmedlingens organisation i det följande.

För att något belysa arbetsförmedlingens arbete kan nämnas att under budgetåret 1984/85 var sammanlagt ca 725 000 personer någon gång anmälda till arbetsförmedlingen. Antalet lediga platser under motsvarande period uppgick till ca 660 000. Arbetsförmedlingens organisation bestod vid ingången av budgetåret 1984/85 av 292 förmedlingskontor, varav 84

För att öka effektiviteten hos arbetsförmedlingen har verket förutom nämnda organisationsförändringar under de senaste åren gjort omfattande förändringar i förmedlingsverksamheten. Det första steget i detta förändringsarbete utgjorde vissa organisatoriska och arbetsmetodiska förändringar som skulle skapa bättre kontakter med arbetsgivarna och ge en bättre service till de arbetssökande (Platsförmedlingens organisation, PLOG). I början av år 1984 beslutade AMS vidare om det s. k. serviceprogrammet som bl. a. innebär förenklade regler, effektivare administration och delegering av beslut till arbetsförmedlingen för att förbättra servicen till såväl arbetssökande som arbetsgivare. Resurser skall frigöras så att mer tid kan ägnas åt kontakter med företag och arbetssökande. Vidare omfördelas administrativa resurser successivt från AMS kansli och länsarbetsnämnderna till arbetsförmedlingen.

För att möta kravet på en snabb och effektiv platsförmedling pågår på ett antal orter i landet försök med bl. a. morgon- och kvällsöppna arbetsförmedlingar och s. k. jobbingprogram i lokalradion. I centrala Stockholm har också nyligen öppnats en arbetsförmedling, den s. k. Platshörnan, som är helt inriktad på platsförmedling, dvs. ingen utredningsverksamhet förekommer. Arbetsforum vid Stockholms och Uppsala universitet är andra exempel på hur förmedlingsarbete kan bedrivas. Vidare pågår kontinuerligt olika försök med skilda arbetsmetoder inom förmedlingsorganisationen. Jag tänker bl. a. på s. k. jobbklubbar som innebär intensifierade arbetsförmedlingsinsatser. Detta har visat sig vara ett mycket effektivt sätt att hjälpa sökandena i kontakterna med arbetsgivare. Intensivinsatser för långtidsarbetslösa och handikappade, samverkan med postverket på orter som saknar arbetsförmedling, uppsökande verksamhet i samarbete med fackliga organisationer är andra exempel som visar på möjligheterna att finna nya vägar i förmedlingsarbetet.

Som ett led i effektiviseringen av arbetsförmedlingen pågår också en teknisk upprustning med ökad användning av ADB i förmedlingsarbetet. Användningen av datorer gör det möjligt att snabbare informera sökande om lediga platser och arbetsgivare om lämpliga sökande. I dag har alla arbetsförmedlare i Södermanlands och Stockholms län tillgång till terminaler. Utbyggnaden fortsätter nu i Malmöhus och Göteborgs och Bohus län. De utvärderingar som hittills har gjorts visar att erfarenheterna av systemet är mycket goda.

Som jag tidigare har framhållit är förmedlingens huvuduppgift att vara ett serviceorgan för sökande och arbetsgivare. Ett förmedlingsarbete som av båda parter upplevs som positivt och effektivt är en förutsättning för att förmedlingen skall kunna behålla och stärka förtroendet hos sina kunder. Det förändringsarbete som nu pågår är enligt min mening väl ägnat att stödja denna målsättning. I detta arbete rymms samtidigt mycket svåra avvägningar. Jag tänker på den konflikt som finns mellan att snabbt tillsätta de lediga platserna och risken för att de svagaste på arbetsmarknaden upplever att de får ett otillräckligt stöd. Jag tänker vidare på svårigheten att i varje läge avväga omfattningen av utredningsarbete kring den sö-

kandes bakgrund och förutsättningar. Enligt min mening har organisationen förutsättningar att hantera dessa problem. Ett effektivt tillsättande av de lediga platserna behöver inte stå i konflikt med t. ex. de arbetshandikappades möjligheter till arbete. En arbetsgivare som får gott stöd av förmedlingen är rimligen mer intresserad av att vända sig till förmedlingen och lita till dess bedömning när det gäller t. ex. en arbetshandikappad sökandes förutsättningar att klara visst arbete. Det är viktigt att förmedlingen utnyttjar de hjälpmedel som den har till sitt förfogande – utbildning, beredskapsarbete, lönebidrag m. m. – på ett sådant sätt att de kommer de svagaste med störst svårigheter att få arbete till del. När det gäller förmedlingens utredande verksamhet bör den enligt min mening kunna differentieras i än högre grad än vad som för närvarande sker. Det måste också genomgående i princip finnas en handlingsplan för den arbetsökande, kort- eller långsiktig. Stråvan bör vara att den sökande går från förmedlaren med konkreta förslag på arbete, utbildning eller annan insats. Jag vet att arbetsmarknadsverket lägger ned omfattande arbete i denna riktning och jag vill understryka vikten härav. Jag är vidare övertygad om att den förändring som nu förestår av länsarbetsnämndens organisation kommer att innebära effektivitetsvinster genom att förmedling, vägledning och yrkesinriktad rehabilitering/vägledning kan samordnas på ett bättre sätt.

Fr. o. m. år 1986 pågår också en försöksverksamhet i nio kommuner och tre landstingskommuner med ökat samarbete mellan arbetsförmedlingen och kommunerna, de s. k. frikommunförsöken. Dessa försök innebär att arbetsförmedlingsnämnder med representation för parterna, kommunen och arbetsmarknadsmyndigheterna får inrättas i varje försökskommun. Nämnderna erhåller vissa ökade beslutsbefogenheter vilket ger en möjlighet att kunna hantera det arbetsmarknadspolitiska åtgärdssystemet lite friare. I fyra av nämnderna skall det finnas en kommunal ordförande. Syftet med dessa försök är att pröva nya samverkansformer mellan stat och kommun. Försöken innebär emellertid ingen förändring i det förhållandet att staten även i fortsättningen skall ha huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken. Jag återkommer till arbetsförmedlingsnämnderna i det följande när jag behandlar en skrivelse den 6 december 1985 från AMS angående inrättande av sådana nämnder i hela landet. Skrivelsen har remissbehandlats och yttranden har avgetts av statskontoret, rikskontrollverket, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs och Västerbottens län jämte LO-distriktet i Västerbotten och Västerbottens läns TCO-distrikt, jämställhetsombudsmannen, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige (LO) och Svenska arbetsgivareföreningen (SAF). En remissammanställning finns att tillgå i arbetsmarknadsdepartementet.

Jag övergår nu till att redovisa mina förslag i ett antal frågor som har behandlats av AMS-kommittén samt nämnda skrivelse från AMS. Kommitténs förslag i fråga om AMS egenregiverksamhet har behandlats i årets budgetproposition (prop. 1985/86: 100 bil. 12).

Mitt förslag: Den nuvarande organisationen av arbetsförmedlingen med distriktsarbetsnämnder, distriktskontor och arbetsförmedlingsdistrikt slopas. I stället införs en organisation med i huvudsak kommunanknutna arbetsförmedlingsnämnder för den lokala samverkan i arbetsmarknadsfrågor med företrädare för arbetsmarknadens parter och kommunerna. Arbetsförmedlingsnämnderna skall ingå som delegationer inom länsarbetsnämnden. Länsarbetsnämnden blir därmed den enda arbetsmarknadsmyndigheten i länet.

AMS förslag: Överensstämmer med mitt i fråga om organisationen. För att bevara möjligheten att låta länsarbetsnämnden vara "andra instans" i ärenden där den enskilde vill överklaga arbetsförmedlingens beslut bör enligt AMS omprövningsinstitutet införas inom myndigheten (länsarbetsnämnden).

Remissinstanserna: Flertalet är positiva till införandet av arbetsförmedlingsnämnder. Flera betonar vikten av att erfarenheterna från de nu pågående frikommunförsöken, som även innefattar försök med arbetsförmedlingsnämnder, tas till vara. Flera tar upp frågan om arbetsförmedlingsnämndernas geografiska ansvarsområden och pekar på att det på sina håll kan finnas behov av avvikelser från den direkt kommunanpassade indelningen.

Skälen för mitt förslag: Distriktsarbetsnämnderna infördes på försök den 1 januari 1977 och permanentades den 1 juli 1979. Nämnderna inordnades då i arbetsmarknadsverkets reguljära organisation och omvandlades samtidigt från rådgivande organ till styrelser för arbetsförmedlingarna. I distriktsarbetsnämnderna sitter företrädare från arbetsförmedlingen, kommunerna och arbetsmarknadens parter. Från arbetsmarknadsverket, de lokala fackliga organisationerna och kommunerna har kritik riktats mot distriktsarbetsnämnderna. Kritiken har främst gällt bristen på egna resurser för nämnderna, oklara arbetsformer och de begränsade möjligheterna att fatta beslut i principiellt viktiga ärenden.

För att finna nya former för distriktsarbetsnämndernas verksamhet har AMS sedan mitten av år 1984 bedrivit en försöksverksamhet med alternativa former för samverkan och beslut inom arbetsförmedlingen. En av försöksmodellerna har omfattat arbetsförmedlingsnämnder på kommunnivå. AMS har i skrivelse den 6 december 1985 redovisat erfarenheterna av försöksverksamheten och föreslagit att distriktsarbetsnämnderna skall ersättas av arbetsförmedlingsnämnder i hela landet.

Kritiken mot distriktsarbetsnämnderna är enligt min mening inte helt obefogad. Nämnderna har av olika skäl inte kunnat spela den roll som avsikten var då de infördes. Det har varit svårt att finna vettiga former för nämndernas verksamhet och meningsfulla arbetsuppgifter. Detta har också varit grunden för den försöksverksamhet som AMS har bedrivit genom att pröva nya former för arbetsförmedlingens organisation och samverkan med lokala parter. Försöksverksamheten visar att det finns alternativ till

distriktsarbetsnämnderna, som öppnar möjligheten till ett helt annat lokalt engagemang i arbetsmarknadsfrågor. Jag tillstyrker därför AMS förslag att distriktsarbetsnämnderna slopas och att arbetsförmedlingsnämnder inrättas som delegationer inom länsarbetsnämnden. Normalt bör det finnas en arbetsförmedlingsnämnd för varje kommun som har en arbetsförmedling. Avvikelser härifrån kan behöva göras. På sina håll kan det t.ex. vara lämpligt att sammanföra flera kommuner under en gemensam arbetsförmedlingsnämnd. När arbetsförmedlingsnämnderna införs och ersätter distriktsarbetsnämnderna finns inte längre behov att ha kvar distriktskontorsfunktionen och indelningen i arbetsförmedlingsdistrikt.

Arbetsförmedlingsnämnderna bör vara delegationer inom länsarbetsnämnden för samverkan i lokala arbetsmarknadsfrågor och för samråd kring utnyttjandet av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna och resurserna. För att verksamheten med arbetsförmedlingsnämnder skall få ett reellt innehåll är det viktigt att nämnderna får möjlighet till ett verkligt inflytande över det lokala utnyttjandet av arbetsmarknadspolitiska resurser. Nämnderna bör därför behandla konkreta frågor om planering, samordning och uppföljning av arbetsförmedlingsverksamheten och arbetsmarknadspolitiska insatser inom nämndens ansvarsområde. Det kan gälla att samordna insatser mellan arbetsmarknadsmyndigheterna, kommunen och parterna på arbetsmarknaden för att i samband med t.ex. omfattande rekrytering till företag, åtgärder vid varsel och friställningar samt insatser för utsatta grupper kunna få ut största möjliga effekt. I samband med en företagsnedläggning inom en kommun skulle t.ex. nämnden kunna lägga upp en strategi hur man bäst löser ett sådant problem och hur man bäst disponerar tillgängliga resurser. Vidare bör nämnden utifrån de riktlinjer som läggs fast av länsarbetsnämnden, kunna besluta om t.ex. fördelning av beredskapsarbeten och lönebidrag och deras inriktning på sökandegrupper samt inriktningen av olika utbildningsinsatser för att tillgodose lokala behov av utbildad arbetskraft. I samband med AMU i företag skulle nämnden t.ex. kunna ange riktlinjer för beslut om bidrag till kurskostnader vid företagsförlagd utbildning och bidrag för motprestation. Vidare skulle nämnden kunna svara för den särskilda prövning som fordras för att besluta om stöd till företag som saknar kollektivavtal. Ärenden som rör enskilda individer skall normalt inte behandlas i nämnden eftersom det då skulle leda till onödigt tidsutdräkt. I förmedlingsarbetet aktualiseras dock ofta genom enskilda ärenden principiella frågor som det kunde vara värdefullt att behandla i nämnden. Jag tänker på frågor kring bl. a. aktualisering av arbetsvägransrapporter, principer för beviljande av t.ex. utbildningsbidrag för viss utbildning eller ärenden i vilka en utförsäkringshotad inte har kunnat erbjudas beredskapsarbete. De närmare formerna för hur nämnden skall arbeta och vilka frågor och beslut som skall behandlas bör bestämmas av regeringen eller efter regeringens bemyndigande av AMS.

Beslut om åtgärder som riktar sig direkt till enskilda arbets sökande eller arbetsgivare bör normalt fattas av personal hos den lokala förmedlingen och inte tas upp i arbetsförmedlingsnämnden. Eftersom arbetsförmedlingen föreslås ingå i länsarbetsnämnden kommer förmedlingens tjänstemän att besluta på länsarbetsnämndens vägnar. Detta får inte innebära någon

ändring i strävan att lägga besluten så nära förmedlingens kunder som möjligt. Länsarbetsnämnderna skall således utnyttja möjligheterna att delegera beslutanderätt till tjänstemän vid arbetsförmedlingen. Riktlinjer för denna delegering bör fastställas av AMS och jag utgår härvid från att en likformig delegering sker över hela landet. Som jag nyss har nämnt bör beslut om åtgärder som riktar sig direkt till enskilda arbetssökande eller arbetsgivare delegeras så långt möjligt till arbetsförmedlingen. Även i fråga om utnyttjandet av arbetsmarknadspolitiska resurser och fördelningen mellan olika åtgärder bör strävan vara att delegering sker.

I en arbetsförmedlingsnämnd bör det finnas företrädare för arbetsförmedlingen, kommunen och lokala arbetsmarknadsparter. Ordförande i nämnden bör vara en cheftjänsteman vid länsarbetsnämnden. Den lämpligaste sammansättningen av en arbetsförmedlingsnämnd kan variera från område till område. Det bör ankomma på regeringen eller efter regeringens bemyndigande AMS att efter samråd med berörda parter besluta om sammansättningen. Det är enligt min mening viktigt att antalet ledamöter begränsas om syftet med nämnderna skall kunna uppnås. Normalt bör antalet ledamöter inkl. ordföranden inte överstiga sju. I de arbetsförmedlingsnämnder som omfattar fler än en kommun bör antalet ledamöter kunna utökas med en för varje tillkommande kommun. För ledamöterna bör finnas ersättare. Ledamöterna och ersättarna bör förordnas av länsarbetsnämnden för en tid av högst tre år efter förslag av de parter som skall vara företrädare i en nämnd. Eftersom nämnderna inte utgör styrelser för myndigheter gäller inte kungörelsen (1974: 224) om personalföreträdare i statlig myndighets styrelse m.m. Jag finner det ändå angeläget att en personalföreträdare skall ingå i varje nämnd. Nämnderna bör sammanträda regelbundet en gång i kvartalet.

I och med att länsarbetsnämnden blir den enda arbetsmarknadsmyndigheten i länet kommer beslut som fattas av tjänstemän vid förmedlingen att vara beslut av länsarbetsnämnden. Därför är det naturligt att ett omprövningsinstitut införs inom myndigheten, vilket AMS också har föreslagit. Regeringen har tidigare (prop. 1985/86: 80) föreslagit riksdagen en ny förvaltningslag som avses träda i kraft den 1 januari 1987. Förslaget innebär att myndigheterna under vissa förutsättningar får en skyldighet att ompröva fattade beslut. Vid riksdagens bifall till lagförslaget skulle således fr. o. m. den 1 januari 1987 ett omprövningsinstitut stå till förfogande för länsarbetsnämnderna. Enligt min mening är detta institut en förutsättning för att den nya organisationen skall kunna genomföras. Härutöver kan jag se behov för arbetsmarknadsverket, parterna och kommunerna av en något längre förberedelseperiod inför övergången till denna nya ordningen med arbetsförmedlingsnämnder. Mot denna bakgrund förordar jag att den omorganisation av arbetsförmedlingen som jag nu har föreslagit bör träda i kraft den 1 januari 1987 och inte den 1 juli 1986 som AMS har föreslagit. Den försöksverksamhet med arbetsförmedlingsnämnder som bedrivs inom ramen för det s. k. frikommunförsöket skall även i fortsättningen efter den 1 januari 1987 bedrivas enligt förordningen (1985: 788) om försöksverksamhet inom arbetsmarknadspolitikens område i vissa kommuner (ändrad 1985: 1085).

Bakgrund

Hur arbetsförmedlingen inom kulturområdet bör ordnas har varit föremål för flera utredningar de senaste årtiondena. Genom riksdagens beslut (prop. 1975/76: 84, AU 28, rskr 222) slogs fast att den offentliga arbetsförmedlingen skulle ha ansvar även för arbetsförmedling inom kulturområdet och att vissa enskilda förmedlingar som bedrev förmedlingsverksamhet utan vinstsyfte övergångsvis skulle få fortsätta sin verksamhet. I dag bedriver den offentliga arbetsförmedlingen artist- och musikerförmedling samt förmedling inom ord- och bildområdet. Det finns vidare fyra s. k. organisationsförmedlingar som med tillstånd av AMS bedriver förmedlingsverksamhet. Dessa är Folkparkernas artistförmedling, Föreningen Turnerande sällskap, Musiketablisementens förening och Svenska Musikerförbundets förmedlingscentral. Det finns vidare tre vinstsyftande förmedlingar på det internationella planet som bedrivs i enskild regi och vars tillstånd är tidsbegränsade av AMS. Därutöver bedrivs vid vissa centrumbildningar förmedling av kulturarbetare med arbetsförmedlare som är anställda av arbetsmarknadsverket.

Kritik har riktats mot den nuvarande formen för förmedlingen av arbeten inom kulturområdet. AMS-kommittén fick därför i uppdrag att pröva om de nuvarande kulturarbetarsektionerna inom den offentliga arbetsförmedlingen är den mest ändamålsenliga formen eller om verksamheten, för att göra en vidgning av serviceutbudet möjlig, bör brytas ut från arbetsmarknadsverket och överföras till t. ex. ett statligt bolag eller en stiftelse. Om kommittén kom fram till att verksamheten skulle utökas på detta sätt, borde den även pröva på vilket sätt det utvidgade serviceutbudet skulle finansieras. Frågan om kulturarbetsförmedling behandlades i kommittén av en särskild beredningsgrupp med representanter för intressenterna inom området.

Den organisatoriska formen av kulturarbetsförmedling

Mitt förslag: Förmedlingen av arbeten inom kulturområdet bör även i fortsättningen bedrivs inom arbetsmarknadsverket och organisationen härför bör förstärkas.

Kommitténs förslag: Kommittén utgår från att det allmänna även i fortsättningen skall ha ansvaret för kulturarbetsförmedling och föreslår att en fristående statlig stiftelse är den verksamhetsform som kan ge bäst service åt dem som är verksamma inom kulturområdet. Stiftelsen skall ha det arbetsmarknadspolitiska ansvaret både när det gäller arbetsförmedling och hanteringen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Såväl centrumbildningarna som organisationsförmedlingarna skall behålla den förmedling som de har i dag. Stiftelsen skall ha ett nära samarbete med arbetsmarknadsverket.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser instämmer i kommitténs förslag. AMS avstyrker förslaget och har i sitt yttrande ett eget förslag om viss omorganisation för att förstärka den offentliga arbetsförmedlingen.

Skälen för mitt förslag: I dag bedrivs inom den offentliga arbetsförmedlingen kulturarbetsförmedling vid fyra kulturarbetssektioner, som är knutna till arbetsförmedlingens distriktskontor i Stockholm (Norrmalm), Göteborg, Malmö och Umeå. Dessa sektioner följer och samordnar förmedlingsarbetet inom var sin region. Dessutom finns särskilda kulturarbetsförmedlare placerade i Växjö, Härnösand, Luleå och Örebro. I län som saknar särskilda kulturarbetsförmedlare finns på varje lokal förmedling någon som ser till att den sökande kan få kontakt med en sådan förmedlare. Härtill kommer den förmedling för kulturarbetare som bedrivs av s. k. organisationsförmedlingar. AMS-kommittén har föreslagit en samordning av kulturarbetsförmedlingen och att den organiseras som en fristående statlig stiftelse. AMS har i sitt remissyttrande anfört flera skäl som talar emot en sådan organisation. För egen del anser jag i likhet med AMS att förutsättningarna för en effektiv kulturarbetsförmedling för närvarande bäst kan tillgodoses genom att omvandla nuvarande kulturarbetssektioner till kulturarbetsförmedlingar och ge dem en mer självständig ställning men med nära anknytning till den ordinarie förmedlingen. Inom ramen för en sådan fristående förmedling bör också kunna uppnås ett bättre utnyttjande för kulturarbetare av de olika arbetsmarknadspolitiska hjälpmedlen. Jag kan emellertid se många fördelar med att samla arbetsförmedlingen för kulturarbetare hos en institution som t. ex. en stiftelse som AMS-kommittén har föreslagit. En sådan ordning är dock förenad med betydande svårigheter och problem av praktisk art. En utveckling av den offentliga arbetsförmedlingen på detta område som jag nu har förordat med en mer självständig kulturarbetsförmedling bör inte utesluta att andra lösningar på detta område kan äga rum i framtiden. Det pågår också en försöksverksamhet med kulturarbetsförmedling på det internationella planet inom stiftelsen Institutet för rikskonserter. En utvärdering av den verksamheten bör kunna ge ytterligare underlag för den framtida kulturarbetsförmedlingen.

Mot bakgrund av vad jag nu har förordat bör alltså de nuvarande kulturarbetssektionerna omvandlas till kulturarbetsförmedlingar med befogenheter och arbetsuppgifter som arbetsförmedlingskontor för att få en starkare ställning i arbetsmarknadsverkets organisation. I likhet med vad som gäller i dag bör varje sådan förmedling ha ett ansvarsområde (region) som omfattar flera län. Förmedlingen bör organisatoriskt knytas till länsarbetsnämnden i det län där den är belägen. Kulturarbetsförmedlingarna kommer därigenom att ha ett annat ansvarsområde än vad som gäller för den nya arbetsförmedlingsorganisation som jag nyss har föreslagit. Med hänsyn till verksamhetens särskilda karaktär kan jag dock inte se att detta skall innebära några problem. Till den ansvariga länsarbetsnämnden bör knytas en planeringsgrupp med bl. a. representanter för de övriga länsarbetsnämnderna i regionen och kulturarbetsförmedlingen. Det övergripande ansvaret för kulturarbetsförmedlingen bör ligga hos AMS som fastställer

resurser och riktlinjer för verksamheten. Härvid bör AMS kulturarbetsdelegation, som bl. a. består av representanter för olika intressegrupper inom kulturområdet, kunna ges ett ökat ansvar för verksamheten.

I motiven för sina förslag framhöll AMS-kommittén vikten av fria och flexibla former i förmedlingsarbetet för att kunna uppfylla de speciella krav som kulturarbetsmarknaden ställer. Jag delar kommitténs uppfattning i detta avseende. Den organisatoriska modell som jag har förordat, med fristående kulturarbetsförmedlingar, ger ökade möjligheter att pröva olika arbetsmetoder med särskild hänsyn till förhållandena inom kultursektorn. De arbetsmarknadspolitiska insatserna bör även i fortsättningen utformas på ett sådant sätt att de överensstämmer med kulturpolitiska utgångspunkter. Jag förutsätter därvid i likhet med kommittén att förmedlingsverksamhet också i fortsättningen bedrivs i nära samverkan med bl. a. centrumbildningarna.

Det bör få ankomma på regeringen eller efter regeringens bemyndigande AMS att närmare utforma organisationen och de närmare riktlinjerna för verksamheten samt att överväga och besluta om formerna för samverkan på regional nivå med intressenterna på kulturområdet. Detta bör ske inom de kostnadsramar som AMS disponerar.

Avgiftsuttag

Mitt förslag: Den offentliga arbetsförmedlingen inom kulturområdet bör ta ut avgifter för sådana tjänster som inte kan betraktas som arbetsförmedling enligt arbetsförmedlingslagen.

Kommitténs förslag: Arbetsförmedling genom stiftelsen skall i princip vara avgiftsfri. Undantagna skall vara artister/musiker och artistgrupper/orkestrar med färdiga program på det kommersiella området (s.k. programförmedling), t. ex. dansorkestrar och discjockeys. Förmedling av enskilda kulturarbetare utan särskilt program skall som hittills ske kostnadsfritt. Stiftelsen skall tillhandahålla den särskilda service som vissa artister efterfrågar såsom hotellbokning, ekonomisk redovisning och rådgivning samt marknadsföring.

Remissinstanserna: Flertalet av instanserna ställer sig positiva till att stiftelsen skall ta ut avgift för sådan verksamhet som programförmedling och för den särskilda servicen. *Centrumbildningarna* är negativa till alla sorters avgifter dels därför att de anser att programförmedling inte hör hemma inom centrumbildningarna, dels därför att många av dem har inskrivet i sina stadgar att all service skall vara avgiftsfri. *Teaterförbundet* anser att dansorkestrar är den enda kategori som klart programförmedlas och att avgiftsuttag endast skall gälla dessa.

Skälen för mitt förslag: Den offentliga arbetsförmedlingen för såväl kulturarbetare som för andra arbetssökande skall även i fortsättningen vara avgiftsfri. Inom kulturarbetsområdet tillhandahåller såväl arbetsförmedlingarna som organisationsförmedlingarna tjänster som inte kan anses vara

av arbetsförmedlingskaraktär som t.ex. kontraktsskrivning och hotellbokning. Jag anser att den offentliga arbetsförmedlingen på samma sätt som gäller för olika privata förmedlingar bör ta betalt för sådana tjänster som inte kan betraktas som arbetsförmedling enligt lagen (1935: 113) med vissa bestämmelser om arbetsförmedling. Härigenom kommer de olika förmedlingarna på kulturområdet att arbeta under mer jämställda villkor. Att avgöra vad som är sådan service som inte innefattar ren arbetsförmedling kan vara svårt. Det bör ankomma på AMS att klart definiera det område som skall avgiftsbeläggas. Vidare bör riksrevisionsverket (RRV) i samråd med AMS fastställa avgifternas storlek och hur intäkterna av och kostnaderna för verksamheten skall budgeteras och redovisas. I övrigt bör det ankomma på regeringen att meddela erforderliga föreskrifter. AMS insatser för att ge denna särskilda service skall finansieras genom uttagna avgifter. Denna nya verksamhet med avgiftsfinansiering bör utgöra försöksverksamhet under tre år. Verksamheten bör också utvärderas.

Förmedling av korta och tillfälliga arbeten

Mitt förslag: Arbetsförmedlingen bör fortsätta att utveckla formerna för förmedling av korta och tillfälliga arbeten. Däremot bör den offentliga arbetsförmedlingen inte ägna sig åt s. k. överservice inom kontorsområdet.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag när det gäller förmedling av korttidsarbeten. Kommittén har dessutom föreslagit en försöksverksamhet med korttidsförmedling av kontorsarbetskraft med särskild s. k. överservice.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker i huvudsak kommitténs förslag men några, bl. a. AMS, statskontoret och LO har invändningar mot den föreslagna försöksverksamheten.

Mina överväganden: Den offentliga arbetsförmedlingen svarar i dag för en relativt begränsad del av den förmedling som sker av korttidsanställningar. Merparten sker via andra kanaler såsom direktkontakt mellan arbetsgivare och arbets sökande, annonser, informell information från vänner och bekanta samt genom privata förmedlingar. Inom kontorsområdet har den privata förmedlingen stor omfattning när det gäller korta anställningar eller uppdrag.

Genom tillkomsten av lagen (1976: 157) om allmän platsanmälan skall samtliga platser med en varaktighet av minst tio dagar anmälas till den offentliga arbetsförmedlingen. Lagen omfattar alltså inte arbeten av kortare varaktighet än tio dagar. De tätare kontakterna mellan arbetsgivare och arbetsförmedling som bl. a. har blivit en följd av lagen har inneburit att företagen i större utsträckning också anmäler korttidsarbeten.

Förmedling av korttidsarbete sker alltså även på andra sätt än genom den offentliga förmedlingen. Ett antal organisationsförmedlingar bedriver med tillstånd av AMS mot avgift verksamhet inom kontors-, mannekång-

och kulturområdena. Förutom organisationsförmedlingar med rätt att ta ut avgift, bedriver ett antal organisationer avgiftsfri förmedlingsverksamhet.

För egen del anser jag att det ur servicesynpunkt gentemot både sökande och arbetsgivare är synnerligen viktigt att förmedlingen intensifierar sina insatser när det gäller korttidsarbeten. Ett ökat engagemang från förmedlingens sida på detta område innebär också att fler arbeten kommer att anmälas till förmedlingen. Detta skapar möjligheter att ge en bättre och bredare service till de arbetsökande. En ökad aktivitet inom korttidsförmedlingen kan också skapa kontakt med grupper som annars inte skulle vända sig till förmedlingen och leda till åtgärder som kan medverka till att den enskilde bättre kan hävda sig på arbetsmarknaden, t. ex. genom utbildning. Sådana kontakter kan också leda till att personen på sikt kan erhålla en fastare förankring på arbetsmarknaden. Detta gör det naturligt att organisera förmedling av korttidsarbeten i anslutning till den övriga förmedlingsverksamheten. Jag är därför enig med kommittén att förmedling av korta och tillfälliga arbeten är en mycket viktig uppgift för den offentliga arbetsförmedlingen inte minst mot bakgrunden av att andelen tillfälliga arbeten har ökat.

När det gäller förmedling av korttidsarbete inom kontorsområdet sker detta i dag dels genom den offentliga arbetsförmedlingen, dels genom ett par s. k. organisationsförmedlingar. Dessutom finns ett stort antal skrivbyråer. Dessa skrivbyråers verksamhet har utretts vid ett flertal tillfällen och senast behandlats av arbetsförmedlingsutredningen i promemorian (Ds A 1982: 2) Skrivbyråernas ambulerande verksamhet. Promemorian har remissbehandlats. Flera av remissinstanserna menar att promemorian visar att arbetsförmedlingslagen är oklar på väsentliga punkter. AMS-kommittén anser bl. a. mot bakgrund härav att lagen bör ses över i syfte att ge den ökad klarhet och en bättre redaktionell utformning. Jag instämmer i denna uppfattning och inom arbetsmarknadsdepartementet har det nyligen påbörjats ett arbete med en översyn av arbetsförmedlingslagen.

Kommittén har vidare föreslagit en försöksverksamhet med särskild service utöver det ordinarie förmedlingsarbetet. Det gäller t. ex. hjälp med inbetalning av skatter och sociala avgifter m. m. För detta bör arbetsgivaren betala en avgift som täcker självkostnaden. Förmedlingen skulle också utföra uppdrag på beställning av en arbetsgivare. Detta menar kommittén skulle kunna bedrivas som en fristående enhet men som en del av den offentliga arbetsförmedlingen. Jag har tidigare föreslagit när det gäller arbetsförmedling inom kulturområdet att avgifter skall kunna tas ut för sådan service som inte är arbetsförmedling. För kontorsområdet finner jag emellertid inte anledning att pröva en sådan verksamhet utan detta bör enbart ske inom det mycket särpräglade området som kulturarbetsförmedlingen utgör.

Mitt förslag: Arbetsmarknadsverket bör normalt ha ansvaret för att skaffa fram erforderligt antal praktikplatser och överlämna dessa till skolan. Skolan bör sedan ansvara för fördelningen av platserna och genomförandet av praktiken.

Kommitténs förslag: Överensstämmer med mitt förslag.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser som har uttalat sig i denna fråga är positiva till kommitténs förslag.

Skälen för mitt förslag: Yrkes- och arbetslivsorientering liksom praktik har ökat kraftigt inom olika delar av utbildningsväsendet under senare år. Detta är bl. a. en viktig del i övergången från skola till arbetsliv och ställer stora krav på tillgång av praktikplatser. Enbart för grundskola och gymnasium kan detta behov uppskattas till en halv miljon platser per läsår. Vidare har det inom gymnasieskolan under innevarande budgetår påbörjats en försöksverksamhet med utökad praktik. Allt detta innebär att det behövs en väl fungerande organisation för att verksamheten skall fungera. I dag har arbetsmarknadsverket ansvaret för anskaffande av platser för praktisk arbetslivsorientering (prao) i grundskolan, för yrkes- och arbetslivsorientering (yo/ao) i gymnasieskolan samt för teknisk praktik i gymnasieskolan (tp). Verket har också ansvaret för att skaffa fram platser för det internationella tekniska praktikutbudet (IAESTE). Praktikplatsackquisition sker i dag av AMS med hjälp av ett databaserat arbetsgivarregister som köps av ett dataföretag. Samtliga län deltar utom Gotland där detta tillämpas endast i begränsad omfattning. Skolorna tar sedan över och fördelar platserna. Nuvarande regler ger också utrymme för annan arbetsfördelning lokalt.

En förutsättning för att ackquisitionen skall fungera är att ett tillräckligt antal praktikplatser kan tas fram. Arbetsgivarna har ett stort ansvar för att sådana platser ställs till förfogande. Frågan om eventuell lagstiftning eller avtal för att säkerställa behovet av sådana insatser har diskuterats i olika sammanhang. Då det hittills inte har varit brist på praktikplatser anser jag inte att lagstiftningsåtgärder för närvarande är nödvändiga utan utgår ifrån att företagen även i fortsättningen tar sitt ansvar härvidlag.

AMS-kommittén har föreslagit att arbetsmarknadsverket också i fortsättningen skall ha ett ansvar för ackquisition av praktikplatser på samma sätt som i dag. Enligt min mening finns det inga skäl som talar för en ändring av denna ordning. Jag anser därför efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet och statsrådet Göransson att arbetsmarknadsverket även i fortsättningen bör ha detta ansvar. Ackquisition av praktikplatser kan enligt min mening ses som en integrerad och naturlig del i verkets totala verksamhet och arbetsförmedlingen kan i sina kontakter med arbetsgivaren informera om behovet av praktikplatser. Dessutom räknar AMS med att i slutet av 1980-talet ha ett eget arbetsgivarregister helt uppbyggt på egen utrustning. Ur detta register kommer arbetsförmedlingen att erhålla underlag för ackquisition av praktikplatser. Detta talar

också för att motsvarande resurs inte skall byggas upp hos en annan huvudman.

En viktig förutsättning för att ackquisitionen skall fungera är att ansvars- och arbetsfördelningen mellan inblandade myndigheter är genomtänkt och funktionell. Det är alltså viktigt att arbetsförmedlingen har en god kontakt med skolan och att planering och samordning av verksamheten sker inom t. ex. SSA-råden. Skolan bör planera behovet av platser och överlämna ett väl genomarbetat uppdrag till arbetsförmedlingen. Sådan ackquisition som kan ske kollektivt i en första genomgång – jag tänker bl. a. på grundskolans prao – bör sedan som jag i det föregående har förordat skötas av arbetsförmedlingen och fördelning av platser på elever göras av skolorna. Jag vill i detta sammanhang påminna om vikten av att kvinnor stimuleras till att välja för dem otraditionella yrkesområden. När det inte är fråga om sådan kollektiv ackquisition som jag nu har nämnt bör ackquisitionen även i fortsättningen skötas av skolorna men i samverkan med arbetsförmedlingen. Emellertid bör kommunen och arbetsförmedlingen kunna komma överens om annan uppdelning av ansvaret än vad jag nu har förordat. Innan ett beslut fattas av skolan om en större utvidgning av behovet av praktikplatser bör samråd ha skett med arbetsförmedlingen. Det bör ankomma på regeringen att utfärda de närmare föreskrifterna härom. Kommittén har också föreslagit att en gemensam fortbildning för arbetsförmedlingens och skolornas syopersonal återinförs. Jag anser att detta får bedömas av AMS och skolmyndigheterna inom ramen för deras anslag för personalutbildning.

Styrelsefrågor

Jag vill i detta sammanhang informera riksdagen om frågor angående AMS och länsarbetsnämndernas styrelser.

AMS styrelse

Min bedömning: Parterna på arbetsmarknaden bör vara företrädare i AMS. Det bör ankomma på regeringen att fastställa sammansättningen av AMS styrelse.

Kommitténs förslag: I AMS styrelse bör på arbetsgivarsidan ingå även en företrädare från vardera Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet. AMS överdirektör och den obundne ledamot som av tradition har representerat jordbruks- och skogsnäringarna bör ej längre ingå i styrelsen. Kommittén har övervägt men inte funnit skäl att föreslå någon särskild representant för staten som arbetsgivare. Kommittén har vidare föreslagit att någon särskild representant för kvinnofrågor i fortsättningen inte skall utses. I stället bör det finnas en obunden ledamot som företräder mera allmänna intressen. I övrigt bör styrelsen ha samma sammansättning som för närvarande.

Remissinstanserna: De flesta godtar kommitténs förslag om representation även för Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet. Några, SÖ, UHÄ, statskontoret och RRV tar inte ställning utan hänvisar till att styrelsefrågor har behandlats av verksledningskommittén (C 83:04).

Skälen för min bedömning: I AMS styrelse företräds för närvarande arbetstagarparten av tre ledamöter från LO, två från TCO och en från SACO/SR. Arbetsgivarparten företräds av tre ledamöter från SAF. Dessutom finns två obundna ledamöter som av tradition skall bevaka särskilda kvinnofrågor på arbetsmarknaden resp. frågor med anknytning till jordbruks- och skogsnäringarna. Vidare ingår AMS generaldirektör och överdirektör i styrelsen. Generaldirektören är styrelsens ordförande.

Verksledningskommittén (C 83:04) har förra året avlämnat sitt betänkande (SOU 1985:40) Regeringen, myndigheterna och myndigheternas ledning, i vilket behandlas bl. a. styrelsefrågor. Förslagen i betänkandet bereds för närvarande inom regeringskansliet. Jag vill emellertid redan nu uttrycka min principiella uppfattning att parterna på arbetsmarknaden bör vara företrädare i AMS. Parterna på arbetsmarknaden har av hävd tillerkänts ett stort inflytande på arbetsmarknadspolitiken. Detta har bl. a. kommit till uttryck genom representation i AMS. Parternas medverkan har skapat förutsättningar för en ändamålsenlig utformning och ett effektivt utnyttjande av de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Det bör ankomma på regeringen att fastställa den närmare sammansättningen av AMS styrelse. Det är enligt min mening också viktigt att i styrelsens sammansättning återspeglas trepartssamverkan mellan staten och arbetstagar- och arbetsgivarorganisationerna.

Länsarbetsnämndernas styrelser

Min bedömning: Arbetsmarknadens parter bör även i fortsättningen vara företrädare i länsarbetsnämnden. Regeringen bör fastställa sammansättningen av länsarbetsnämndens styrelse.

Kommitténs förslag: I en länsarbetsnämnds styrelse bör på arbetsgivarvidan ingå även en företrädare för kommunerna och en för landstinget i stället för de två nuvarande ledamöterna som inte är partsföreträdare. I övrigt bör styrelsen ha samma sammansättning som för närvarande.

Remissinstanserna: Synpunkterna överensstämmer i huvudsak med dem som instanserna har fört fram i fråga om AMS styrelse.

Skälen för min bedömning: I styrelsen för en länsarbetsnämnd ingår för närvarande en ordförande, som normalt är landshövdingen i länet, länsarbetsdirektören, två ledamöter från SAF, två från LO, en från vardera TCO och SACO/SR samt två obundna ledamöter.

Även länsarbetsnämnderna bör i fortsättningen ha styrelser där parterna på arbetsmarknaden är företrädare och principen om trepartssamverkan bör gälla.

Det bör ankomma på regeringen att fastställa den närmare sammansättningen av länsarbetsnämndens styrelse.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen dels föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för en ny organisation av den offentliga arbetsförmedlingen fr. o. m. den 1 januari 1987,

2. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för kulturarbetsförmedlingen,

3. godkänna de av mig förordade riktlinjerna för ackvisition av praktikplatser,

dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört om styrelsefrågor.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som hon har lagt fram.

Sammanfattning av AMS-kommitténs betänkande (SOU 1985: 7) Arbetsmarknadsverkets ansvarsområde

AMS-kommittén (A 1981:02) behandlar i föreliggande betänkande frågor som rör arbetsmarknadsverkets ansvarsområde m. m. I ett par inledande kapitel redovisas hur kommitténs arbete bedrivits, utvecklingen på arbetsmarknaden, arbetsmarknadsverkets nuvarande uppgifter och organisation, samt tidigare utredningar inom ämnesområdet. Därefter behandlar kommittén följande huvudområden.

Arbetsmarknadsverkets framtida inriktning

Kommittén utgår i sina överväganden i kapitel 5 från att behovet av aktiva arbetsmarknadspolitiska insatser kommer att bestå även under de närmaste åren. En annan utgångspunkt för kommittén är att arbetsmarknadsverket skall lösa sina uppgifter utan egentliga resurstillskott.

En huvuduppgift för arbetsmarknadspolitiken är att åstadkomma en bättre anpassning mellan arbetssökande och lediga platser. Verket bör koncentrera sig på sina tre traditionella huvudområden: den arbetsförmedlande verksamheten, utbildningsinsatserna och de sysselsättningsskapande åtgärderna. Kommittén är mot denna bakgrund positiv till en utveckling som innebär att andra huvudmän tar över verksamheter som inte har ett direkt samband med denna inriktning hos verket. Under senare år har en hel del organisatoriska åtgärder av detta slag genomförts. Man bör gå vidare på denna väg. Kommittén föreslår att en personalmässigt relativt stor verksamhet, anordnande av beredskapsarbeten i verkets egen regi, skall föras över till andra huvudmän. Vidare föreslås en ny organisation för arbetsförmedling m. m. på kulturområdet.

Arbetsförmedling och arbetsmarknadspolitiska åtgärder innebär kontakt- och samordningsproblem med andra samhällsområden. Det gäller bl. a. utbildningssektorn och det sociala området. Kommittén föreslår inte någon ändrad principiell gräns mot andra ansvarsområden, men framhåller betydelsen av effektiva samverkansformer mellan berörda myndigheter och organ.

Under tiden som kommittén arbetat har, i anslutning till bl. a. den tidigare beslutade PLOG-reformen, dragits i gång ett omfattande förändringsarbete inom arbetsmarknadsverket. Det arbetet syftar bl. a. till att prioritera platsförmedlingen och överföra resurser till denna. Kommittén ställer sig bakom den allmänna inriktningen på förändringsarbetet och framhåller bl. a. att den platsförmedlande servicen också bör omfatta de ombytessökande. Kommittén betonar vidare arbetsförmedlingens ansvar för dem som har särskilda problem, bl. a. de arbetshandikappade.

Kommittén tar vidare upp frågan om underlag för bedömningar av behovet av framtida förändringar inom verket. Kommittén framhåller därvid behovet av fortlöpande opartiska utvärderingar. I det sammanhanget

diskuteras även möjligheterna till ett flexibelt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Slutligen påpekar kommittén i kapitel 5 att det råder osäkerhet om arbetsförmedlingslagens innebörd och räckvidd, vilket är otillfredsställande bl. a. ur rättssäkerhetssynpunkt. Osäkerheten har också, menar kommittén, visat sig vara ett hinder för en effektiv tillsyn. Kommittén förordar därför att lagen ses över i syfte att ge den ökad klarhet och en bättre redaktionell utformning. Något behov av att ompröva lagens allmänna inriktning kan däremot inte sägas föreligga.

Arbetsmarknadsverket och kommunerna

I kapitel 6 behandlar kommittén ansvars- och arbetsfördelningen mellan staten och kommunerna inom arbetsmarknadspolitiken. För detta kapitel har kommittén, som bakgrundsmaterial, haft bl. a. en expertstudie som kommittén låtit utföra, Kommunerna och sysselsättningspolitiken (Ds A 1985: 2).

Efter en inledning med ett historiskt perspektiv skildras statens, landstingens och kommunernas roll som arbetsgivare och som medverkande i arbetsmarknadspolitiken.

Kommitténs överväganden har lett fram till slutsatsen att den nuvarande ansvarsfördelningen inom arbetsmarknadspolitiken mellan staten å den ena sidan och kommunerna och landstingen å den andra, i huvudsak bör bestå.

Kommittén konstaterar att även om staten till helt övervägande del svarar för finansieringen av arbetsmarknadspolitiken, tar kommuner och landsting ett betydande ansvar för genomförandet. Deras engagemang grundar sig bl. a. på de problem av social och annan natur som arbetslöshet för med sig för individer och samhälle. Från kommuner och landsting har framförts åsikten att deras ökade ansvarstagande för genomförandet av arbetsmarknadspolitiken motiverar ett större inflytande vid utformningen av åtgärderna. Dessa upplevs ofta som alltför kortsiktiga. De båda kommunala parterna efterlyser en politik som i större utsträckning leder till fasta anställningar för de arbetslösa. Minskad regelstyrning, ökad decentralisering i beslutsfattandet och större flexibilitet i användningen av de arbetsmarknadspolitiska medlen är exempel på åtgärder som föreslås.

Kommittén framhåller att en god samverkan mellan statliga, kommunala och landstingskommunala organ är en avgörande förutsättning för en framgångsrik arbetsmarknadspolitik. Ett sätt att förbättra samverkan är att tillförsäkra kommuner och landsting representation i de beslutande arbetsmarknadspolitiska organen. Kommittén föreslår därför att kommuner och landsting får representation i såväl verkets som länsarbetsnämndernas styrelser.

När det gäller önskemålen om en mer långsiktig inriktning på de arbetsmarknadspolitiska insatserna framhåller kommittén, att en sådan uppläggning är svår att förena med syftet med de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Det innebär emellertid inte att man behöver vara helt låst vid den nuvarande konstruktionen av medlen. Kommittén framhåller att det är

angeläget att se positivt på initiativ som möjliggör en för kommuner och landsting mer meningsfull användning av de statliga medlen. Det framstår exempelvis som rimligt, att de statliga organen tar ökad hänsyn till behovet av framförhållning när det gäller insatserna. Arbetet på en förenkling av regelstyrningen av medlen bör också drivas vidare.

Kommittén anser att det kan vara lämpligt att inom ramen för de s. k. frikommun- och frilandstingsförsöken pröva nya idéer på detta område. Även om dessa måste bygga på huvudlinjerna i den nuvarande politiken får man inte vara för restriktiv om försöken skall te sig meningsfulla.

Kommittén tar i detta sammanhang också upp förslag som väckts från kommunalt håll att skapa nya fasta arbetstillfällen med medel som i dag används för olika arbetsmarknadspolitiska insatser, i första hand arbetslöshetsstöd. Förslagen har stundom kallats klumpsummemodellen.

Kommittén kan inte ställa sig bakom en sådan ordning. På arbetsmarknaden sker ständigt stora rörelser. Årligen strömmar hundratusentals sökande via bl. a. de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna ut i förvärvslivet. Arbetsmarknadspolitikens kanske viktigaste uppgift är att underlätta denna anpassningsprocess. Bedömningen av behovet av åtgärder måste göras på individuell basis och insatserna bör vara av temporär natur. De arbetsökande skall stå till arbetsmarknadens förfogande under den tid de befinner sig i åtgärder.

Detta talar emot att man använder arbetsmarknadspolitiska medel för fasta tjänster. På längre sikt skulle det dessutom ställa sig svårt att skilja vanliga fasta arbeten i kommunerna från de särskilt inrättade fasta anställningar som finansieras med arbetsmarknadspolitiska medel. Det kan enligt kommitténs uppfattning inte heller vara en riktig utveckling att en kommunal expansion långsiktigt finansieras av staten genom arbetsmarknadspolitiska medel. Statens insatser när det gäller kommunernas ekonomi bör bedömas inom ramen för den ekonomiska politiken i stort.

Kommittén framhåller emellertid samtidigt att detta principiella ställningstagande inte utesluter att man, som tidigare sagts, prövar andra sätt till en alternativ användning av arbetslöshetsmedlen och medlen för sysselsättningsskapande åtgärder. Detta kan ske inom ramen för de nämnda frikommunförsöken.

I kapitlet om arbetsmarknadsverket och kommunerna går kommittén också igenom handläggningsordningen för några andra arbetsmarknadspolitiska medel. Kommittén slår därvid fast att bl. a. staten även framledes bör vara huvudman för arbetsförmedlingen. Med utgångspunkt i en presentation av beslutsprocessen för beredskapsarbeten, som traditionellt har stor omfattning hos kommuner och landsting, diskuteras på vilket sätt ett ökat inflytande skulle kunna förverkligas för dessa.

Sist i kapitlet tar kommittén upp vissa samverkans- och avgränsningsfrågor avseende arbetssökande med sammansatta problem. Det gäller arbetsförmedling för arbetshandikappade resp. invandrare.

Ackvisition av praktikplatser

Behovet av praktikplatser har ökat kraftigt under senare år. Enbart för grund- och gymnasieskolan uppskattas behovet till närmare en halv miljon platser per år. Arbetsmarknadsverket har sedan länge haft ansvaret för att anskaffa vissa praktikplatser för skolans räkning. Verksamhetens stora omfattning har gjort det nödvändigt att bygga upp en organisation och utveckla metoder bl. a. med ADB-teknik för anskaffningen av platser. Även inom vissa kommuner har emellertid byggts upp resurser för att klara ackvisitionen av praktikplatser. Kommitténs uppgift har varit att finna en enhetlig lösning på frågan om ansvaret för ackvisition av olika slag av praktikplatser. Denna uppgift behandlas i kapitel 8.

Kommittén har stannat för en ansvarsfördelning som innebär att arbetsmarknadsverket skall ha de inledande kontakterna med arbetsplatserna och skaffa fram platserna, medan skolan skall ansvara för genomförandet av praktikperioderna och det pedagogiska innehållet i praktiken. Verksamheten bör samordnas och planeras i SSA-råden.

Förmedling av korta och tillfälliga arbeten

Kommittén föreslår, i kapitel 9, att den offentliga arbetsförmedlingen höjer sin ambition när det gäller att förmedla korta och tillfälliga arbeten. På kontorsområdet föreslår kommittén en försöksverksamhet med förmedling av tillfälliga arbeten där nya inslag av service prövas. I likhet med de s. k. organisationsförmedlingarna på området skall den offentliga förmedlingen ha möjlighet att ombesörja skatte- och löneadministration mot självkostnad för beställaren. Förmedlingen skall också kunna vidarebefordra önskemål om uppdragsservice inom kontorsområdet till stationär skrivbyråverksamhet.

Arbetsförmedling på kulturområdet

Frågan om hur arbetsförmedling på kulturområdet i framtiden skall bedrivas har behandlats i en särskild beredningsgrupp med representanter för intressenterna på området. Kommittén har anslutit sig till beredningsgruppens slutsatser.

Faktaunderlag om utvecklingen på området redovisas i en särskild bilaga till betänkandet, SOU 1985: 9, medan överväganden och förslag redovisas i kapitel 10.

Kommittén har i sina överväganden utgått från förutsättningen att det allmänna även i framtiden skall ha ansvaret för kulturarbetsmarknaden och erbjuda service till dem som där är verksamma. Kommittén redovisar en rad faktorer på kulturarbetsmarknaden som ställer särskilda krav på förmedlingsapparat. Kommittén anser att en stiftelse är den verksamhetsform som ger de bästa förutsättningarna för att uppfylla dessa krav.

Stiftelsen skall ha det arbetsmarknadspolitiska ansvaret för kulturområdet. Det gäller både i fråga om arbetsförmedling och hantering av arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Ett nära samarbete med arbetsmarknadsverket förutsätts.

Organisationsförmedlingarna liksom centrumbildningarna skall enligt förslaget fortsätta sin verksamhet på i huvudsak nuvarande villkor. En av stiftelsens uppgifter blir att söka åstadkomma en bättre samordning med övriga förmedlingar så att de totala resurserna används på bästa sätt. Stiftelsen skall inom ramen för sina resurser ha ansvar för att förmedlingsbehov över landet och olika yrkesområden blir tillgodosedda. Det gäller bl. a. vissa i dag eftersatta områden.

Stiftelsens förmedling av program inom underhållningssektorn föreslås bli avgiftsbelagd. Den individuella förmedlingen skall liksom i dag vara avgiftsfri. Arbetssökande skall också kunna erbjudas hjälp med resor, skatter, reklam m. m. För sådan s. k. överservice skall särskild avgift tas ut.

I fråga om centrumbildningarna föreslås viss omläggning av det nuvarande bidragssystemet när det gäller den arbetsförmedling de utför.

Stiftelsen skall ledas av en styrelse, vars sammansättning speglar samhällets och kulturlivets intressen. För stiftelsen skall finnas ett centralt kansli. De nuvarande kulturarbetarsektionerna i Stockholm, Göteborg, Malmö och Umeå föreslås bli basen för stiftelsens regionkontor. Till regionkontoren föreslås bli knutna särskilda förmedlingsnämnder.

En särskild organisationskommitté föreslås bli tillsatt, med uppgift att i samarbete med berörda organ göra ett detaljerat förslag till genomförande och senare medverka till att förverkliga detta.

Vissa organisatoriska frågor

Kommittén lägger inte fram några förslag till förändringar av verkets organisation utöver vad som följer av kommitténs förslag till ändrade arbetsuppgifter för verket. Kommittén hänvisar på denna punkt till sitt, hösten 1984, avgivna remissyttrande över AMS förslag till riktlinjer för omorganisation av styrelsens kansli.

Kommittén föreslår i kapitel 11, att landstings- och kommunförbunden får representation i *AMS styrelse* med var sitt mandat. För LO (tre mandat), TCO (två mandat), SACO/SR (ett mandat) och SAF (tre mandat) föreslås inte någon förändring. Den styrelseplats, som av tradition ansetts reserverad för en kvinnlig ledamot, föreslås fortsättningsvis kunna disponeras av regeringen för beaktande av särskilda arbetsmarknadspolitiska intressen. Kommittén framhåller därvid jämställdhetsfrågornas betydelse på dagens arbetsmarknad. Den särskilda styrelseplatsen för jord- och skogsbrukets intressen föreslås bli indragen liksom överdirektörens plats i styrelsen. Generaldirektören föreslås även i framtiden vara ordförande i styrelsen.

Även i fråga om sammansättningen av *länsarbetsnämndernas styrelser* föreslås att landstings- och kommunförbunden skall få en fast representation.

Reservationer, har lämnats av

Börje Hörnlund, Göte Pettersson och Bengt Wittbom gemensamt angående översynen av arbetsförmedlingslagen,

Gunnar Lindström angående översynen av arbetsförmedlingslagen,
Börje Hörnlund angående sammansättningen av AMS styrelse,
Göte Pettersson angående sammansättningen av AMS styrelse,
Bengt Wittbom angående sammansättningen av AMS styrelse.

Prop. 1985/86: 138

Särskilda yttranden har lämnats av

Börje Hörnlund, Göte Pettersson och Bengt Wittbom gemensamt angående AMS-kommitténs uppdrag m. m.,

Börje Hörnlund angående decentralisering inom arbetsmarknadsverket, kommunerna och arbetsförmedlingen, liksom ungdomars sysselsättning,

Walter Slunge angående arbetsmarknadsverket och kommunerna,

Gunnar Lindström angående sammansättningen av AMS och länsarbetsnämndernas styrelser,

Tommy Andersson och Bodil Öberg gemensamt angående sammansättningen av AMS styrelse.

Förteckning över remissinstanser som har yttrat sig över AMS-kommitténs förslag

Remissyttranden har avgetts av riks försäkringsverket, vägverket, universitets- och högskoleämbetet efter hörande av universitet och högskolor, skolöverstyrelsen, statens kulturråd, arbetsmarknadsstyrelsen med länsarbetsnämnderna, statens invandrarverk, statens industriverk, statskontoret, riksrevisionsverket, statens arbetsgivarverk, konstnärsnämnden, länsstyrelsen i Malmöhus län, länsstyrelsen i Kopparbergs län, länsstyrelsen i Jämtlands län med Jämtlands läns landsting och Bräcke, Krokoms, Strömsunds och Östersunds kommuner samt länsarbetsnämnden i Jämtlands län, riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, statens handikappråd, riksantikvarieämbetet, skogstyrelsen, jämställdhetsombudsmannen, arbetslivscentrum, Stiftelsen Samhällsföretag, Handikappförbundens Centralkommitté, De Handikappades Riksförbund, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Svenska Journalistförbundet, Centralorganisationen SACO/SR, Dik-förbundet, Landsorganisationen i Sverige, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Statsanställdas förbund (ST), Svenska Byggnadsarbetareförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges arbetsledareförbund, Folkbildningsförbundet, ILO-kommittén, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövarnes Samarbetsnämnd, Svenska Musikerförbundet, Svenska Teaterförbundet, Konstnärernas Riksorganisation, Sveriges Författarförbund, Musiketablissemangets Förening, Folkparkernas Centralorganisation, Teatrarernas Riksförbund, Föreningen Turnerande Sällskap, Svensk Impressarieförening, Institutet för Rikskonserter och Regionmusiken, Centrala musik-kommittén, Konstfrämjandets Riksförbund, Svenska Jazzriketsförbundet, Svenska Riksteatern, Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, Sveriges Konstföreningars Riksförbund, Sveriges Orkesterföreningars Riksförbund, Sveriges Radio AB, Bygdegårdarnas Riksförbund, Centrumbildningarna, Svenska Tonkonstnärsläroverförbundet, Konsertbolaget och Riksförbundet Sveriges Kammarmusikarrangörer.